

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2021
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια Β 6.10-13.16 1106b18-28 116b361107a6

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἠσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου.

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὕρισκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν.

1. Όσα ισχύουν για τα συναισθήματα, ισχύουν με παρόμοιο τρόπο και για τις ενέργειες του ανθρώπου, καθώς και σε αυτές παρατηρούνται η υπερβολή, η έλλειψη και το μέσο.
2. Αξιολογικό κριτήριο τήρησης της μεσότητας είναι το αν οι πράξεις και τα συναισθήματα δε συναντούν την κοινωνική αποδοχή και επιδοκιμασία.
3. Στον ορισμό της αρετής η λειτουργία της λογικής είναι βασικός παράγοντας για τον προσδιορισμό της μεσότητας.
4. Η μετοχή *οὕσα* προσθέτει στον ορισμό της αρετής την ειδοποιό διαφορά της.
5. Η ηθική αρετή είναι ένα είδος μεσότητας, και για να κατακτηθεί δεν απαιτείται καμία προσπάθεια.

[Μονάδες 5]

A2. α. ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν → Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία ᾧ;

A2. β. ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς → Σε ποια/ποιες λέξεις/φράσεις του κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία ὅπερ;

[Μονάδες 5]

B1. Με ποια κριτήρια αποδίδεται ηθική διάσταση στα **πάθη** που καθ' εαυτά είναι ηθικώς ουδέτερα; Συμβαίνει το ίδιο και με τις ανθρώπινες πράξεις;

[Μονάδες 10]

B2. Ποιο είναι το προσεχές γένος της αρετής και ποια η ειδοποιός της διαφορά όπως περιλαμβάνονται στον ορισμό της;

[Μονάδες 10]

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω θέσεις, τη λέξη **Σωστό**, αν είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένη.

1. Η διδασκαλία του Αριστοτέλη στην Ακαδημία και οι ιδέες του τον έφεραν συχνά αντιμέτωπο με τους συναδέλφους του στην Ακαδημία, τον Ηράκλειτο, τον Σπεύσιππο και τον Ξενοκράτη.
2. Η βαθιά του πίστη πως οι δικές του απόψεις βρίσκονταν πιο κοντά στην αλήθεια ήταν ο μοναδικός λόγος που τον εξωθούσε στην αυστηρή κριτική των απόψεων των άλλων.
3. Για τα μαθήματά του με τον Αλέξανδρο ο Αριστοτέλης επιμελήθηκε μια καινούργια έκδοση των ομηρικών επών.
4. Ο φιλόσοφος κατά τη δεύτερη παραμονή του στην Αθήνα συγγράφει τα Ήθικα Νικομάχεια.
5. Η κατηγορία εναντίον του Αριστοτέλη για ασέβεια βασίστηκε στο γεγονός ότι ο Αριστοτέλης είχε συγγράψει στο φίλο του Ερμία ένα ποίημα με τη μορφή παιάνα, του παραδοσιακού ύμνου στον θεό Απόλλωνα.

[Μονάδες 10]

B4.a. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας τις αρχαίες ελληνικές λέξεις της στήλης Α με τις ετυμολογικά συγγενείς νεοελληνικές λέξεις της στήλης Β.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
ήσθῆναι	όρθιος
ἔλλειψις	αριθμός
ἀρετῆς	ετυμολογία
κατορθοῦται	διάλειμμα
ἐστίν	+ηδύποτο

[Μονάδες 5]

B4.β. Για καθεμία από τις τρεις παρακάτω λέξεις [**πάθη**, **ἀμαρτάνεται**, **κατορθοῦται**], να γράψετε μία πρόταση στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη (σε οποιαδήποτε πτώση, αριθμό γένος ή χρόνο) θα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτή που έχει στο κείμενο.

Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ **πάθη** καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἡ μὲν ὑπερβολὴ **ἀμαρτάνεται** καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ **κατορθοῦται**: ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...]

[Μονάδες 5]

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η έννοια της «προαιρέσεως»

Και τότε ένας προφήτης, αφού πρώτα τους έβαλε να παραταχθούν με τάξη, πήρε έπειτα από τα γόνατα της Λάχεσης κλήρους και παραδείγματα βίων κι ανεβαίνοντας σ' ένα ψηλό βήμα φώναξε: «Της κόρης Λάχεσης, θυγατέρας της Ανάγκης, είναι τούτος ο λόγος. Ψυχές της μιας ημέρας, αρχίζει για το θνητό γένος άλλος ένας κύκλος με κατάληξη το θάνατο. Δεν θα σας πάρει με κλήρο κάποιος δαίμονας, θα

τον διαλέξετε εσείς το δαίμονα. Οποιανού λάχει ο πρώτος κλήρος, αυτός πρώτος να διαλέξει τη ζωή που αναγκαστικά θα ζήσει. Δεν έχει δεσπότη η αρετή· ανάλογα αν την τιμάει κανείς ή την περιφρονεί, θα 'ναι και πιο μεγάλο ή πιο μικρό το μερτικό του επάνω της. Η ευθύνη είναι αυτουνού που διαλέγει· ο θεός δεν έχει ενοχή».

Πλάτων, Πολιτεία, 617d-e

✓ Να συγκρίνετε τις απόψεις που διατυπώνει ο Αριστοτέλης για την αρετή στην ενότητα αυτή με τις αντίστοιχες αντιλήψεις του Πλάτωνα όπως αυτές αποτυπώνονται στο παράλληλο κείμενο από την Πολιτεία.

[Μονάδες 10]

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Κύρου Ανάβασις, 3, 1, 19-22

Στο απόσπασμα παρουσιάζεται η πρότερη δεινή κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει ο ελληνικός στρατός σε σχέση με τον περσικό και οι νέες προοπτικές που διαγράφονται μετά την παραβίαση των συνθηκών.

[3.1.19] ἐγὼ μὲν οὖν ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν οὐποτε ἐπανόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτίρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὄσσην μὲν χώραν καὶ οἶαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὄσους δὲ θεράποντας, ὄσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δε, ἐσθῆτα δέ•

[3.1.20] τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὅποτε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν τούτων οὐδενὸς ἡμῖν μετεῖη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δ' ὠνησόμεθα ἤδιν ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δὲ πῶς πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὠνουμένους ὄρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς• ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνίστε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον.

[3.1.21] ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδὰς, λελύσασθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἄθλα ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ὦσιν, ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοὶ εἰσιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκόσ, ἔσονται.

[3.1.22.] οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπικωρκήκασιν• ἡμεῖς δὲ πολλὰ ὀρῶντες ἀγαθὰ στερρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους• ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τούτοις.

E.C. Marchant, εκδ. 1900-21. Xenophontis opera omnia. I-V. 2η έκδ. Οξφόρδη: Clarendon Press. Avat. 1961-71.

Λεξιλόγιο

οἰκτίρω = ελεῖνολογώ

ὠνοῦμαι (ἀόρ: ἐπριάμην) = αγοράζω

Γ1. Να μεταφράσετε την παράγραφο [3.1.20].

[10 Μονάδες]

Γ2. Πώς θα αλλάξει η κατάσταση για τα δύο στρατεύματα μετά την παραβίαση των συνθηκών εκ μέρους του Μεγάλου Βασιλιά;

[10 Μονάδες]

Γ3.α. ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνίοτε τὰς σπονδάς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον: Να μεταφερθούν ὅλοι οι τύποι στον αντίθετο αριθμό.

[5 Μονάδες]

Γ3.β. ἡμεῖς δὲ πολλὰ ὀρώντες ἀγαθὰ στερρῶς αὐτῶν ἀπειχθόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἵεναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τούτοις: να μεταφερθούν ὅλοι οι ρηματικοί τύποι στον αόριστο.

[5 Μονάδες]

Γ4. ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδάς, λελύσασθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία: να αναγνωριστούν συντακτικά οι αντωνυμίες του αποσπάσματος.

[4 Μονάδες]

Γ5. Να αναγνωριστεί το είδος των προτάσεων της παραγράφου 3.1.22 και να μεταφερθεί η πρώτη πρόταση στον πλάγιο λόγο με όλους τους δυνατούς τρόπους με εξάρτηση *Ξενοφῶν* γιγνώσκει.

[6 Μονάδες]

Επιμέλεια: Φιλολόγοι - Σαριδάκης Γιώργος, Κουτσοδόνη Ευαγγελία